

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

-

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

-

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

-

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

-

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

-

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

-

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

-

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

-

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

-

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

-

66 § Henkilöntarkastus

-

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

-

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

-

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 b § Lapsen kiinniotto

-

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

-

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

-

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Suomen UNICEF tarkastelee esitystä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa määriteltyjen lapsen oikeuksien ja niiden toteutumisen näkökulmasta. UNICEFilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu rooli (45 §) toimia sopimuksen täytäntöönpanon arvioijana ja asiantuntijana. Suomen UNICEF edustaa UNICEFia Suomessa.

Hallituksen esitysluonnoksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen.

Suomen UNICEF kiittää, että hallituksen esityksen valmistelussa on tehty vaikutusten arviointia kuullen sijoitettuja lapsia sekä keskeisiä viranomaisia, palveluntuottajia, järjestöjä ja muita keskeisiä sidosryhmiä. Erityiskiitos siitä, että valmistelussa on arvioitu vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin, ml. YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Suomen UNICEF pyytää kuitenkin varmistamaan, että esityksessä on otettu huomioon eri lapsen oikeuksien toteutuminen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tarkoittamalla tavalla.

Esityksen 4 b §:ssä säädettäisiin aineiden ja esineiden poisottamisesta kasvatuksellisenä rajaamisena. Kuten oikeusministeriökin omassa lausunnossaan, myös Suomen UNICEF pyytää kiinnittämään huomiota termiin ”kasvatuksellinen rajaaminen”.

Ehdotuksessa esitetään, että lapselta on otettava pois lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet, jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan yleistä järjestystä. Jos edellä mainitut laitteet tai muut välineet on otettu lapselta pois, on lapsen yhteydenpito turvattava muilla tavoin.

Suomen UNICEFin mukaan kyseinen säännös perusteluineen jättää tulkinnanvaraa siihen, mitä tai millaista oman tai toisten henkilöiden turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan yleistä järjestystä vaarantava viestintävälineen käyttö olisi. Pyydämme tarkentamaan tätä perustelua siten, että esimerkiksi yleistä järjestystä vaarantava käyttö on määritelty tarkemmalla tasolla. Myös oikeusministeriö on omassa lausunnossaan pyytänyt kiinnittämään lisäksi huomiota siihen, että viestintään käytettävää välinettä olisi tullut ensin käyttää todennetusti väärin tarkoituksiin, ennen kuin se voidaan ottaa pois lapselta.

Pyydämme myös kiinnittämään erityistä huomiota lapsen tiedonsaantioikeuteen ja esimerkiksi mobiililaitteen käytön rajaamisen vaikutuksista siihen.

Lapsen oikeuksien komitean antaman yleiskommentin Lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta ja tulkinnasta (CRC/C/GC/20 Lapsen oikeuksien täytäntöönpano nuoruusiässä) mukaan sopimusvaltioiden on kiinnitettävä erityistä huomioita lasten tiedonsaantioikeuteen.

Yleiskommentin mukaan tietoihin pääsy kattaa kaikenlaiset tiedotusvälineet, mutta erityishuomiota on kiinnitettävä digitaaliseen ympäristöön, sillä nuoret käyttävät yhä enemmän mobiiliteknologiaa ja sosiaalisesta ja digitaalisesta mediasta on tullut heille ensisijainen keino viestiä sekä vastaanottaa, tuottaa ja levittää tietoja. Nuoret käyttävät verkkoympäristöä muun muassa identiteettinsä tutkimiseen, oppimiseen, osallistumiseen, mielipiteiden ilmaisemiseen, pelaamiseen, seurusteluun, poliittiseen osallistumiseen ja työtilaisuuksien löytämiseen. Lisäksi internet tarjoaa mahdollisuuksia päästä käsiksi verkossa oleviin terveystietoihin, suojelutukeen ja neuvontalähteisiin, ja valtiot voivat käyttää sitä viestintään nuorten kanssa ja heidän osallistamiseensa.

Aaltonen Milla
Suomen UNICEF ry

